

POSTANOWIENIE

Dnia 10 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania K. P., B. J., P. Z. i R. T.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Nowym Sączu
z udziałem zainteresowanych: T. K. - L. w G. i S. Spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w W.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 września 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołujących się i T. K. – L. w G. od wyroku Sądu Apelacyjnego
w Krakowie
z dnia 3 października 2023 r., sygn. akt III AUa 1514/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołujących się K. P., B. J., P. Z., R. T. oraz T. K. na rzecz organu rentowego (Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Nowym Sączu) po 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z odsetkami z art. 98 § 1¹ k.p.c. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z 3 października 2023 r. oddalił apelacje odwołujących się: K. P., B. J., P. Z., R. T. i płatnika składek T. K. od

wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu z 28 czerwca 2021 r., oddalającego odwołania ubezpieczonych od czterech decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Nowym Sączu z dnia 12 grudnia 2016 r. stwierdzających brak podstaw do ustalenia, że odwołujący się nie podlegają ubezpieczeniom społecznym jako pracownicy u płatnika składek T. K. w okresach wskazanych w tych decyzjach.

Odwołujący się i płatnik składek wywiedli skargę kasacyjną od powyższego wyroku, zaskarżając go w całości. W podstawach skargi podnieśli zarzut:

1) naruszenia przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

- art. 22 § 1 k.p. przez jego niewłaściwe zastosowanie wskutek przyjęcia, że stosunek pracy zawarty pomiędzy odwołującymi się a K. sp. z o.o. z siedzibą w O. nie zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych,

- art. 58 § 1 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie wskutek przyjęcia, że w niniejszej sprawie doszło do dokonania czynności prawnych pomiędzy T. K. F.H.U. „L.” a K. sp. z o.o. z siedzibą w O., mających na celu obejście ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, konsekwencją czego jest nieskuteczność oznaczenia tej spółki,

- K. sp. z o.o. jako pracodawcy odwołujących się w spornym okresie zatrudnienia,

- art. 353¹ k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie wskutek przyjęcia, że T. K. F.H.U. „L.” oraz K. sp. z o.o. z siedzibą w O. ukształtowali umowę w ten sposób, że wpływa ona na bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa, normujące zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym i opłacania z tego tytułu należnych składek.

W oparciu o przedstawione zarzuty skarżący wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie oraz orzeczenie o kosztach postępowania według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący podnieśli, że jest ona oczywiście uzasadniona, gdyż zaskarżony wyrok został wydany z oczywistym naruszeniem prawa materialnego, a mianowicie art. 22 § 1 k.p. przez jego niewłaściwe zastosowanie wskutek przyjęcia, że stosunek pracy zawarty między odwołującymi, a K. sp. z o.o. z siedzibą w O., nie zrealizował się przez

wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych, art. 58 § 1 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie wskutek przyjęcia, że w niniejszej sprawie doszło do dokonania czynności prawnych pomiędzy T. K. F.H.U. „L.” a K. sp. z o.o. z siedzibą w O. mających na celu obejście ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, konsekwencją czego jest nieskuteczność oznaczenia spółki K. sp. z o.o. z siedzibą w O. jako pracodawcy odwołujących się w spornym okresie zatrudnienia oraz art. 353¹ k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie wskutek przyjęcia, że T. K. F.H.U. „L.” oraz K.. sp. z o.o. z siedzibą w O. ukształtowali umowę w ten sposób, że wpływa ona na bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa, normujące zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym i opłacania z tego tytułu należnych składek.

W ocenie skarżących mając na uwadze powołane powyżej przepisy prawa, nie powinno budzić wątpliwości, że dniem 1 stycznia 2013 r. odwołujący się nawiązali stosunek pracy z nowym pracodawcą (oprócz B. J., która nawiązała stosunek pracy z nowym pracodawcą z dniem 15 września 2013 r.), który stał się również płatnikiem składek na ubezpieczenie społeczne oraz zdrowotne odwołujących. Sąd Apelacyjny błędnie uznał, że strony niniejszego postępowania wykreowały stosunek pracy, w ślad, za którym nie idzie rzeczywiste wykonywanie obowiązków służbowych na rzecz oznaczonego w umowie pracodawcy, a stosunek pracy zawarty pomiędzy odwołującymi a K. sp. z o.o. z siedzibą w O. nie zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie od odwołujących się i płatnika składek na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, a skarga kasacyjna nie jest środkiem

zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Strona wnosząca skargę kasacyjną, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. powinna sformułować w niej wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz ze stosownym uzasadnieniem, wykazując, że zachodzi jedna z przesłanek przedsądu wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Formułując wniosek oparty na przesłance przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w jego motywach zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego z: 6 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; 18 kwietnia 2023 r., I PSK 102/22, LEX nr 3569426). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134, z 7 lutego 2024 r., II USK 124/23, LEX nr 3669686). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut

naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133, II USK 124/23, LEX nr 3669686).

Sąd Najwyższy stwierdza, że skarżący nie wykazali istnienia powołanej przesłanki przedsądu. Prawidłowy system zabezpieczenia społecznego powinien opierać się na trzech filarach (podstawowym – gwarantującym godziwe minimum świadczeń, opartym na zasadzie solidarności społecznej; dodatkowym – opartym na zasadach ubezpieczeniowych i zapewniającym dochody odpowiednie do poprzednich zarobków; oraz na przezorności indywidualnej (M. Włodarczyk, Część pierwsza Wprowadzenie (w:) Współczesne problemy prawa emerytalnego, red. T. Bińczycka-Majewska, M. Włodarczyk, Warszawa 2015)). Co do meritum, wokół którego osadzone są twierdzenia o oczywistej zasadności skargi sprowadzające się do zarzutu błędnej wykładni przepisów: art. 22 § 1 k.p., art. 58 k.c. i art. 535¹ k.c. i uznaniu, że stosunek pracy zawarty między odwołującymi, a K. sp. z o.o. z siedzibą w O. nie zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych, a strony niniejszego postępowania wykreowały stosunek prawny mający na celu obejście ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, należy zauważyć, że kwestia ta była już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego w wyroku z 9 listopada 2021 r. (I USKP 58/21, LEX nr 3527222), wydanej w sprawie między tymi samymi stronami (płatnikiem składek, zainteresowanym i organem rentowym) w analogicznym przedmiotowo sporze. W cytowanym orzeczeniu Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że przysługująca stronom swoboda umów zasadniczo nie umożliwia zawarcia umowy o pracę, zgodnie z którą pracownik będzie wykonywać pracę na rzecz i pod kierownictwem innego podmiotu niż pracodawca. Umowa taka jest sprzeczna z art. 22 § 1 k.p. oraz sprzeciwia się naturze stosunku pracy (art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p.). Poza formami wprost dopuszczonymi przez ustawodawcę możliwość korzystania z innych konstrukcji jest dopuszczalna wyłącznie tam, gdzie nie wystąpi sprzeczność z art. 22 § 1 k.p. oraz sprzeczność z właściwością (naturą) stosunku pracy (por. przypadki wskazywane w orzecznictwie:

wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 1998 r., I PKN 71/98, OSNAPiUS 1999 Nr 8, poz. 282; z dnia 5 listopada 1999 r., I PKN 337/99, OSNAPiUS 2001 Nr 6, poz. 186; z dnia 10 lutego 2012 r., II PK 147/11, LEX nr 1167471 oraz z dnia 13 marca 2012 r., II PK 170/11, LEX nr 1211150). Taka sprzeczność (z art. 22 § 1 k.p., jak i z naturą stosunku pracy) będzie występowała przez ukształtowanie łączącej strony relacji w ten sposób, że nie będzie w niej występować kierownictwo pracodawcy i odpowiadające mu podporządkowanie pracownika, co nastąpi w sytuacji, gdy będzie on wykonywał pracę w ramach stosunku pracy z jednym podmiotem, pozostając pod faktycznym kierownictwem innego podmiotu. Celem stosunku pracy jest bowiem stworzenie takiego układu zależności, w którym praca jest wykonywana na rzecz pracodawcy i to on zleca pracę, instruuje i nadzoruje pracownika, ponosi koszt wynagrodzenia oraz odpowiedzialność za pracę pracownika i czerpie korzyści z jego pracy (A. Miętek: Swoboda umów i jej ograniczenia przy kształtowaniu treści stosunku pracy, Warszawa 2019, Rozdział VIII Zakres swobody umów przy kształtowaniu poszczególnych elementów stosunku pracy; A. Miętek: Zatrudnienie zewnętrzne a swoboda umów stron stosunku pracy - analiza zjawiska, Monitor Prawa Pracy 2015, nr 10, s. 521). Niedopuszczalna (sprzeczna z normami o charakterze imperatywnym wyinterpretowanymi z art. 22 § 1, 1¹ i 1² k.p. oraz wykraczająca poza swobodę umów z art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p.) jest więc konstrukcja zależności - taka, jak ukształtowana w rozpoznawanej sprawie - polegająca na wykonywaniu pracy u rzeczywistego pracodawcy, mimo zgłoszenia do pracowniczego ubezpieczenia społecznego przez inny podmiot.

Zgodnie z art. 22 § 1, 1¹ i 1² k.p., decydujące znaczenie dla uznania istnienia stosunku pracy ma wykonywanie za wynagrodzeniem pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę - bez względu na nazwę umowy. Dla objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi istotne jest, aby stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych. Podstawowe znaczenie w procesie sądowego badania, czy dany stosunek prawny jest stosunkiem pracy, ma ustalenie faktyczne, czy wykonywana praca ma cechy wymienione w art. 22 § 1 k.p. W tym celu bada się okoliczności i warunki, w jakich

dana osoba wykonuje czynności na rzecz innego podmiotu i dopiero w wyniku tego badania (poczynienia stosownych ustaleń) rozstrzyga się, czy czynności te świadczone są w warunkach wskazujących na istnienie stosunku pracy (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 listopada 2020 r., III UK 427/19, LEX nr 3080654). Na marginesie podstawę kasacyjną należy wskazać dokładnie, a o ile chodzi o pogwałcenie przepisów postępowania, należy wskazać, jaki przepis i w jaki sposób został tak potraktowany oraz uzasadnić, dlaczego strona skarżąca uważa, że tak jest i że mogło to wpłynąć na wynik sprawy. Zarzuty kasacyjne powinny być ujęte tak szczegółowo, aby Sąd Najwyższy bez wszelkich poszukiwań w pismach poprzednich instancji mógł otrzymać wyczerpujące przedstawienie wytkniętej wady (M. Waligórski, Proces cywilny. Funkcja i struktura, Warszawa 1947, s. 688 i n.).

Skarżący wnioskując o przyjęcie skargi do rozpoznania, w istocie zmierzają do podważenia ustalonego przez Sądy orzekające stanu faktycznego. W rozpoznawanej sprawie Sądy pierwszej i drugiej instancji ustaliły, że wszystkie przedstawione elementy stosunku pracy, mimo formalnego zawarcia umowy z K. sp. z o.o. z siedzibą w O. były realizowane w T. K. F.H.U. „L.”, na której rzecz ubezpieczeni w rzeczywistości świadczyli pracę. Praca była niezmiennie wykonywana na tym samym stanowisku, w tym samym miejscu oraz pod kierownictwem tej samej osoby, a jedyną zmianą po zawarciu umowy z K. sp. z o.o. z siedzibą w O., było wypłacanie wynagrodzenia przez nowy podmiot, przy czym środki na wypłatę wynagrodzenia pochodziły z zasobów firmy F.H.U. L.. Jak trafnie przyjął Sąd Apelacyjny, sam fakt podpisania umowy przez wówczas prowadzącą działalność K. sp. z o.o. jako pracodawcy w spornym okresie, nie był wystarczający do wykreowania istnienia stosunku pracy, jeżeli umowie tej nie towarzyszyło realne wykonywanie obowiązków pracowniczych (świadczenie pracy) na rzecz pracodawcy oznaczonego w umowie.

Zaskarżone rozstrzygnięcie wpisuje się w linię orzeczniczą Sądu Najwyższego zaprezentowaną w cytowanym orzeczeniu z 9 listopada 2021 r. (I USKP 58/21, LEX nr 3527222) i w wyrokach Sądu Najwyższego z: 19 stycznia 2016 r., I UK 28/15, OSNP 2017 nr 8, poz. 98; 28 listopada 2019 r., I UK 273/18, LEX nr 3074833; 30 września 2020 r., I UK 51/19, LEX nr 3077394; 8 października

2020 r., III UK 141/19, LEX nr 3277447; 16 grudnia 2020 r., I UK 137/19, LEX nr 3224722; 2 lutego 2022 r., I USKP 73/21, LEX nr 3398946; 23 czerwca 2022 r., I USKP 115/21, LEX nr 3455683; 8 lutego 2023 r., I USKP 145/21, LEX nr 3526772. Stąd twierdzenie o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej jawi się jako bezpodstawne.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżący nie wykazali potrzeby poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Dlatego też z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego, rozstrzygnięto stosownie do art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

[SOP]

[ał]